



DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Forsknings- og høyere utdanningsminister

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
26/1181-

Dato
9. mars 2026

Representantforslag nr 121 S 2025-2026 fra stortingsrepresentantene Lill Harriet Sandaune, Line Marlene Haugen, Joakim Myklebost Tangen og Simen Velle om nasjonale regler mot sikkerhetstrusler ved forskningsinstitusjonene (dokument 8:121 S 2025-2026)

Jeg viser til brev fra utdannings- og forskningskomiteen av 12. februar 2026 med anmodning om min vurdering av representantforslag 121 S (2025-2026) fra stortingsrepresentantene Lill Harriet Sandaune, Line Marlene Haugen, Joakim Myklebost Tangen og Simen Velle om nasjonale regler mot sikkerhetstrusler ved forskningsinstitusjonene.

Representantforslaget inneholder tre forslag. Nedenfor vurderer jeg hvert enkelt forslag.

- 1. Stortinget ber regjeringen avslutte forskningssamarbeidet med land som Norge ikke har sikkerhetspolitisk samarbeid med, og som norske sikkerhetstjenester mener kan utgjøre en særlig etterretningstrussel mot Norge.*

Norske etterretnings- og sikkerhetstjenester (EOS-tjenestene) har gjennom flere år pekt på at forsknings- og høyere utdanningssektoren er sårbar for utenlandsk etterretning og uønsket kunnskapsoverføring. Dette er utfordringer regjeringen og kunnskapssektoren er godt kjent med og tar på stort alvor.

Å kategorisk avslutte ethvert samarbeid med land Norge ikke har et sikkerhetspolitisk samarbeid med er ikke i Norges interesse. Norge er som en liten forskningsnasjon avhengig av å ha et åpent og internasjonalt orientert forskningssystem. Dette er viktig for å sikre tilgang på kunnskap, kompetanse og teknologi, styrke norsk konkurransekraft og bidra til å

finne løsninger på globale utfordringer. Regjeringen jobber derfor systematisk med å legge til rette for den nødvendige balansen mellom fortsatt åpenhet og behovet for økt aktsomhet. Nasjonal sikkerhetsstrategi understreker at ansvarlig internasjonalt samarbeid krever at åpen forskning avveies mot sikkerhetshensyn på alle nivåer i kunnskapssektoren. Dette forutsetter en nyansert tilnærming, der risiko vurderes både fra sak til sak og samlet sett. Grunnleggende hensyn som må vurderes er at samarbeidet i Norges interesse, kan gjennomføres innenfor trygge rammer og ivaretar grunnleggende akademiske normer og prinsipper som akademisk frihet og utstrakt institusjonell autonomi. Dette krever dedikert innsats både fra myndighetene og kunnskapssektoren. Meld. St. 14 (2024-2025), *Sikker kunnskap i en usikker verden*, gjennomgår aktuelle tiltak som er iverksatt for å ruste norske høyere utdannings- og forskningsinstitusjoner til å håndtere stadig mer komplekse sikkerhetsmessige og etiske utfordringer.

Representantene hevder det er en ansvarsfraskrivelse at norske høyere utdannings- og forskningsinstitusjoner har et selvstendig ansvar for forskningssikkerhet og ansvarlig internasjonalt samarbeid. Dette ansvaret følger av sikkerhetsloven. I henhold til sikkerhetsloven § 4-1 første ledd er det virksomhetens leder som har ansvaret for det forebyggende sikkerhetsarbeidet. Dette innebærer blant annet et ansvar for å sikre at det forebyggende sikkerhetsarbeidet er en del av virksomhetens styringssystem, og sørge for at ansatte, leverandører og oppdragstakere har tilstrekkelig risiko- og sikkerhetsforståelse. Sikkerhetsloven stiller også krav til at virksomheten gjennomfører regelmessige vurderinger av risiko og gjennomfører forebyggende sikkerhetstiltak for å redusere risikoen som er identifisert.

Jeg stiller gjennom tildelingsbrevet krav om at universiteter og høyskoler holder seg oppdatert om trusselvurderinger fra nasjonale fagmyndigheter og gjennom sin virksomhet støtter opp om hovedprioriteringene i Nasjonal sikkerhetsstrategi. De siste årene har mange institusjoner jobbet mye med å styrke etterlevelse av relevant regelverk, slik som sikkerhetsloven, eksportkontrollregelverket og sanksjonsloven. Flere har bygget opp gode sikkerhetsmiljøer som jobber systematisk med sikkerhetsarbeid i henhold til lovpålagte krav. Jeg forventer at virksomhetene i min sektor er godt kjent med at det er en vedvarende risiko for at legitimt internasjonalt forskningssamarbeid kan bli utnyttet til formål som ikke er tråd med norske sikkerhetsinteresser og jobber løpende med å vurdere og håndtere risiko.

Regjeringen støtter opp under dette arbeidet langs flere spor. Mitt departement har utarbeidet et Styringsdokument for arbeidet med sikkerhet og beredskap i Kunnskapsdepartementets sektor, som ligger til grunn for arbeidet med samfunnssikkerhet, nasjonal sikkerhet og informasjonssikkerhet. Regjeringen har også tydeliggjort regelverk og tilrettelagt for bedre veiledning. Kunnskapsdepartementet har utpekt forskning og utvikling (FoU) av betydning for nasjonal sikkerhet som en grunnleggende nasjonal funksjon etter sikkerhetsloven.

Videre er eksportkontrollforskriften oppdatert og Utenriksdepartementet har utviklet en tilhørende veileder for kunnskapsaktører, næringsliv og industri. Direktoratet for

eksportkontroll og sanksjoner (Deksa) ble opprettet i 2025 for styrke arbeidet med eksportkontroll og sanksjoner, blant annet gjennom mer veiledning, effektiv saksbehandling og samarbeid med andre nasjonale myndigheter.

I tillegg har vi etablert en rekke dialogarenaer der institusjonene kan utveksle erfaringer og drøfte utfordringer de står i med myndighetene, inkludert EOS-tjenestene. Jeg leder selv det årlige sektormøtet om sikkerhet i høyere utdanning og forskning. Siden 2020 har vi organisert egne Rundebord for akademisk samarbeid med Kina. Dette er en regelmessig møteplass mellom myndighetene og kunnskapssektoren for dialog om etiske og sikkerhetsmessige utfordringer knyttet til samarbeid med kinesiske partnere

Kunnskapsdepartementet har også fått utviklet Retningslinjer og verktøy for ansvarlig internasjonalt kunnskapssamarbeid, som en felles ressurs for institusjonene i deres løpende sikkerhetsarbeid. I tillegg har vi nylig tatt initiativ til å kartlegge behov for mer koordinert rådgiving og veiledning til norske kunnskapsmiljøer på tvers av ulike departementer og regelverk og mulige modeller for en eventuell støttefunksjon på dette området. Arbeidet utføres av Forskningsrådet og HK-dir og skal ferdigstilles innen utgangen av året.

Når det gjelder forskningssamarbeid med Kina, er regjeringens tilnærming at dette skal baseres på norske interesser og verdier. Som på alle andre områder legges det avgjørende vekt på å redusere risiko og norsk avhengighet av kinesiske aktører. Av hensyn til den nasjonale sikkerheten skal det utvises økt forsiktighet og på visse sensitive områder skal samarbeid unngås. I 2024 ble det signert en revidert handlingsplan under den bilaterale forskningsavtalen mellom Norge og Kina som avgrenser mulig aktivitet til forskningssamarbeid som bidrar til å løse globale utfordringer – f.eks. knyttet til klima og miljø – og som bygger opp under FNs bærekraftsmål. Dette utgjør ikke en styrking av forskningssamarbeidet med Kina, slik det fremstilles av representantene. Tvert imot er dette en spissing av mulig aktivitet i tråd med norske prioriteringer innenfor rammen av Norges interessebaserte Kina-politikk.

Regjeringens utgangspunkt er at forskningssystemet må være så åpent som mulig og så lukket som nødvendig. De komplekse sikkerhetsutfordringene vi står i må møtes med mest mulige presise tiltak for håndtering av ulike former for risiko. Gode risikovurderinger forutsetter at vi har oppdatert kunnskap for eksempel om sensitive fagområder og teknologier, om samarbeidsland av særlig bekymring og om hvem Norge samarbeider med på ulike områder. Derfor har vi blant annet fått utarbeidet Kunnskapsgrunnlag for vurdering av sensitive teknologier (KVASt), som representantene viser til. KVASt gir en oversikt over hvilke teknologier som vurderes som særlig sensitive i en norsk kontekst og hva risikoen består i innenfor ulike teknologiområder samt en metodikk for risikovurdering. Dette er et viktig verktøy for å iverksette målrettede tiltak, både ved institusjonene og på myndighetsnivå. Det samme gjelder NIFU-rapporten representantene viser til, som er utarbeidet som en del av KVASt-oppgaget på oppdrag fra kunnskapsdepartementet i nær dialog med forsvarsdepartementet og justis- og beredskapsdepartementet.

Min vurdering er at norske høyere utdannings- og forskningsinstitusjoner viser stor og økende årvåkenhet når det gjelder de sikkerhetsutfordringer som knytter seg til forskningssamarbeid med land som sikkerhetstjenestene omtaler som trusselaktører, og i økende grad er oppmerksomme på at noen fagområder kan være sensitive og derfor krever særskilte forholdsregler. Jeg har derfor tillit til at alle forskningssamarbeid – og spesielt de som inkluderer samarbeid med risikoland – blir nøye vurdert av virksomhetene.

2. Stortinget ber regjeringen utforme klare regler som utelukker søkere fra risikoland til alle stillinger innen sensitive teknologier, og til stillinger som krever sikkerhetsklarering.

Ved ansettelser i stillinger som krever sikkerhetsklarering skal virksomheten følge sikkerhetslovens bestemmelser om sikkerhetsklarering. Det er per i dag ikke et stort omfang av slike stillinger ved norske universiteter og høyskoler og sikkerhetslovens bestemmelser gir klare føringer for hvordan dette skal håndteres.

For stillinger som krever sikkerhetsklarering vil klareringsmyndighetene vurdere en persons sikkerhetsmessige skikkethet, som grunnlag for vedtak i klareringssaken. Ingen personer får avslag eller mister sikkerhetsklareringen utelukkende på bakgrunn av nasjonalitet, sin egen eller nærstående. Sikkerhetsloven har ingen hjemmel til dette. Vurderinger av en persons sikkerhetsmessige skikkethet baseres på en konkret og individuell helhetsvurdering av forhold ved en person. Tilknytning til stater og nasjonalitet kan være relevant å vurdere, men vil ikke i seg selv utelukke at personen kan klareres. Klareringsmyndighetene benytter seg av de til enhver tid gjeldende trussel- og risikovurderinger fra blant annet Politiets sikkerhetstjeneste, Etterretningstjenesten og Nasjonal sikkerhetsmyndighet som grunnlag for sine vurderinger. Klareringsmyndighetene kan i noen tilfeller gi klarering med vilkår der disse kan være tilstrekkelig risikoreduserende. Ved klarering av en person med utenlandsk statsborgerskap skal det vurderes særskilt om bruk av vilkår, som for eksempel stillingsklarering, kan være et risikoreduserende tiltak, jf. sikkerhetsloven §§ 8-6 og 8-7. Sikkerhetsklareringer, sammen med autorisasjon og daglig sikkerhetsmessig ledelse er gode personellsikkerhetsmessig verktøy for å beskytte verdiene våre, der det er relevant, også innen forskningssektoren.

Regelverket for eksportkontroll og sanksjoner inneholder også bestemmelser som kan få konsekvenser for ansettelser av internasjonale søkere, for eksempel dersom disse skal jobbe med teknologi som er omfattet av reglene for lisensplikt.

Det er altså ikke ved rekruttering til stillinger som er omfattet av sikkerhetsloven, eksportkontroll- og sanksjonsregelverket eller andre regelverk at det oppstår gråsoner. Regjeringen anerkjenner at det kan være utfordrende for virksomhetene å gjennomføre rekrutteringsprosesser knyttet til sensitive teknologier som ikke er underlagt et bestemt regelverk. Derfor har regjeringen tatt initiativ til en rekke tiltak som skal bistå virksomhetene i å foreta gode beslutninger i situasjoner som ikke er regulert gjennom et bestemt regelverk.

Et slikt tiltak er å etablere et helhetlig kunnskapsgrunnlag for vurdering av sensitive teknologier (KVASt), som også representantene viser til. Det er viktig å skape en felles forståelse av hvilke områder som til enhver tid anses som sensitive i en norsk kontekst. KVASt gir virksomhetene et godt grunnlag for å vurdere hvor vi må ha beskyttende tiltak og hvor vi kan – og bør – samarbeide. Gjennom dette prosjektet er følgende ressurser utviklet:

- en oversikt over teknologier som vurderes som særlig sensitive i en norsk kontekst.
- en oversikt over hvilke land Norge samarbeider med på ulike teknologiområder og hva som er Norges posisjon på de enkelte områdene i en internasjonal kontekst.
- en egen metodikk for å vurdere risikoen disse teknologiene er forbundet med.

Dette er ressurser som er viktige for at både UH-sektoren og forskningsmiljøer i instituttsektoren og næringslivet skal kunne utvikle målrettede og proporsjonale risikoreduserende tiltak, blant annet i forbindelse med rekruttering av forskere og opptak av studenter.

Et annet eksempel er at Justis- og beredskapsdepartementet ga Frode Forfang i oppdrag å utrede personellsikkerhetstiltak utenfor dagens sikkerhetslov i november 2025. Dagens systemer for personellsikkerhetstiltak varierer fra sikkerhetsklarering etter sikkerhetsloven, til ulike former for bakgrunnssjekker, politiattester og vandelsattest, tilpasset forskjellige behov og regulert i ulike sektorregelverk. Mellom disse ordningene eksisterer det imidlertid et gap. Dette gjelder stillinger der ansatte får tilgang til – eller kan endre – sensitiv informasjon og informasjonssystemer som ligger under terskelen for gradert materiale. Mange virksomheter på tvers av sektorer har behov for bedre kontroll med arbeidskraft, bla. de som har tilknytning til andre stater, men som er utenfor sikkerhetslovens virkeområde. Forfang leverte sin utredning 27. februar 2026, og rapporten er til vurdering i Justis- og beredskapsdepartementet.

Som del av styringssystemet for sikkerhet har mange institusjoner innført rutiner for bakgrunnssjekk ved ansettelser. Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) i samarbeid med Sikresiden.no utarbeider nå også en veileder som skal sørge for at virksomhetene i kunnskapssektoren settes enda bedre i stand til å forstå sin rolle og sitt ansvar ved personellsikkerhetsmessige vurderinger og oppfølging av ansettelser.

3. Stortinget ber regjeringen utforme klare regler som utelukker studenter fra risikoland fra studier innen sensitive teknologier.

Studenter på bachelor- og masternivå kommer som regel ikke i befatning med forskning som er på et slikt nivå at det regnes som sensitivt, siden de for det meste arbeider med kunnskap som allerede er offentlig kjent og publisert. I de tilfellene hvor de får tilgang til informasjon som er av mer sensitiv karakter gjelder de samme reglene som er omtalt ovenfor.

Med hilsen



Sigrun Aasland

Dokumentet er godkjent elektronisk og påført statsrådets signatur